

Rahvakultuuri valdkonna koostööseminari - mõttetalgute 20.10.2020 kokkuvõte

Seminaripäeva ettekandest rahvakultuuri valdkonna põhimõistete kujunemisest tõi Elo-Hanna Seljamaa välja, et jõudes selleni, et mõttetalgute eesmärk on jõuda rahvakultuuri valdkonna sees ühiste arusaamadeni sellest, et millest räägitakse, kui räägitakse rahvakultuurist – harrastusteatrist, rahvatantsust, vaimsest kultuuripärandist jt rahvakultuuri valdkondadest, meenus seestpoolt ja väljastpoolt vaade ehk eemiline (emic) ja eesiline (etic) vaade, mida kasutatakse tänapäeval kultuuriuurimises laiemalt. See hõlmab pidevat tõlkimise protsessi, kus valdkonnas tegutsejad tõlgivad tähendusi valdkonnast väljaspoole. Ühise sõnavarani jõudmisest on vahel olulisem protsess, teekond, üksteisega rääkimine ja arutlemine.

Termineid võidakse mõtestada erinevalt. Oluline on mõelda, kuidas mina mõistan, kuidas ma tahan, et mõistetakse ja termineid kasutatakse. Oluline on kontekst. Ühte ja sama terminit on võimalik täita erineva sisuga ja vastavalt erinevalt kasutada. Näiteks rahvakultuuri valdkonnas seestpoolt käsitletakse rahvakultuuri mõistet ühtviisi, väljaspooltvaates teistviisi. Me võime traditsiooni mõtestada erinevalt, sõltuvalt sellest, mis meid huvitab ja mida me tahame saavutada. Traditsioonist rääkides on jagatud arusaam, mis seob olevikku nii mineviku kui tulevikuga. Me võime mõelda traditsioonist kui taaskasutuse protsessist ja ka ühiskeelest, mis meil kollektiivsena on.

(Elo-Hanna Seljamaa avaettekandest „Rahvakultuuri valdkonna põhimõistete kujunemisest)

Võime olla ühel meelel selles, et päev oli põnev, intrigeeriv ja inspireeriv, nagu sai ka sissejuhatuses välja öeldud. Need sõnad leidsid vormi ja sisu. Nagu sai ka öeldud, see ei ole esimene algatus mõistete selgitamise teemal ja kindlasti mitte ka viimane. Kohati on protsess ja teekond olulisem või vähemalt sama väärtuslik kui tulemus. Ühise keele otsimine, arendamine ja selle üle mõtisklemine koos on väga oluline. Need arutelud peaksid jätkuma ja loodetavasti jätkuvad. Eino Pedaniku poolt avaettekandes välja toodud mõte - rahvakultuur kui ühiskondlik kokkulepe, on hea metafoor. Kokkulepped ei sünni iseenesest ja need tuleb aegajalt üle vaadata.

Hägusa ala tähendusest

Üheks seminari eesmärgiks oli, et hägusat ala tuleb selgeks vaielda, ei tea, kas see õnnestus. Kindlasti õnnestus hägusaid alasid kaardistada, nii rahvakultuuri valdkonnas tervikuna kui rahvakultuuri valdkondades eraldi. Sellest hägusast alast ei olegi vaja lahti saada, sest hägune võib viidata sellele, mis on uus, mis on muutumas, mis on oluline, millele omistatakse erinevaid tähendusi, see mis on elav. Kui me selle ära täpsustame ja ära seletame, siis see polegi võib-olla meie jaoks enam niivõrd kasulik. Hägune ala aitab mõelda. Segadus on hea, sest see näitab, et mõtleme, et midagi võib muutuda ja et potentsiaal on olemas. On ka olukordi, kus see, mis on hägune, tuleb suuta kasvõi hetkeks selgena esitada, et jõuda oma eesmärkideni.

Mis päevast veel kõlama jäi, on see, et üks pingevälju on, kuidas mahutada ühe katusermini alla harrastustegevus ja kutseline või professionaalne tegevus? Mõte, et rahvakultuuri

mõiste peaks hõlmama neid kõiki, muu hulgas ka seetõttu, et ei ole kutselist ilma harrastuse tasandita. Võib-olla üks rahvakultuuri eripärasid ongi, et see hõlmab kõiki erinevaid tasandeid nagu ka tänasest arutelust välja tuli. Siin on tohutu skaala ja potentsiaal.

On ka küsimus, et kas sellel suurel potentsiaalil võiks või saaks olla ainult üks eestkõneleja või peakski neid olema mitu ja kas see eestkõneleja võiks või peaks olema seest- või väljastpoolt? Seestpoolt ta on asjatundja, kes teab millest ta räägib. Teiseltpoolt võib see olla väljakutse värvata keegi eestkõnelema väljastpoolt, mis tähendab veenmist, et meie eest tasub kõneleda ja kas see sõnum jõuab kaugemale? See on küsimus, mis jääb õhku.

Loomingulisus on väga oluline ja selles tõenäoliselt kõik nõustuvad. Ilma loomingulisuseta ei ole rahvakultuuri ega ole ka millegi üle rääkida.

(Elo-Hanna Seljamaa, Tartu Ülikool, eesti ja võrdleva rahvaluule osakonna vanemteadur)

Huvitav tulemus oli pärimusmuusika ja rahvamuusika mõistete selgitust jälgida. Laudkonna arutelu tulemusel öeldi välja, et pigem kasutaks katuserminina pärimusmuusikat. Päeva lõpuks öeldi valdkonna esindajate poolt aga selgelt välja, et kasutada võib nii rahvamuusika kui pärimusmuusika mõisteid, need on üks ja seesama.

Rahvakultuuri valdkonna kirjelduse osas pakuti praeguse Kultuuriministeeriumi lehel (<https://www.kul.ee/et/tegevused/rahvakultuur>) oleva kirjelduse ümbersõnastuseks:

Rahvakultuuri valdkond hõlmab rahvuslikel traditsioonidel ja pärimuskultuuril põhinevat loomingulist harrastus- ja kutselist (või professionaalset) tegevust, vaimset kultuuripärandit, rahvapäraste (või rahvalike, varem rahvuslike) ja paikkondlike kultuuritraditsioonide uurimist, hoidmist, arendamist ja jäädvustamist, kultuurisündmusi ning seltsitegevus, koolitust ja täiendõpet.